

Світлана Печенізька – кандидат філологічних наук, доцент, провідний науковий співробітник відділу навчання іноземних мов Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ, Україна.

Коло наукових інтересів: педагогіка, психологія, підручникотворення, лінгвокоучинг: застосування сучасних методик викладання англійської мови, медіація як стратегія навчання іноземних мов і культур.

✉ lanas7sun@gmail.com

id <https://orcid.org/0000-0002-9342-1853>

УДК 378.147:811.111]:159.9.018

<https://doi.org/10.32405/2411-1317-2025-4-191-199>

Подано до редакції: 04.11.2025

Прийнято після рецензування: 14.12.2025

Затверджено до друку: 20.12.2025

Опубліковано: 22.12.2025

МЕТОДИЧНІ КОНЦЕПТИ ПОБУДОВИ СИСТЕМИ ВПРАВ І ЗАВДАНЬ ДЛЯ НАВЧАННЯ МЕДІАЦІЇ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНИХ МОВ (7–9-Й КЛАСИ)

Анотація. Діалог культур і цивілізацій зумовлює необхідність міжкультурної комунікації та інтеграції, що особливо посилюється у воєнний час через вимушену еміграцію, пришвидшуючи процеси адаптації наших співвітчизників до іноземного середовища. У статті визначаються можливі варіанти інтерпретування феномену медіації як новітньої для України навчальної стратегії формування іноземної соціокультурної компетентності, що набуває популярності, оскільки принцип медіації відіграє ключову роль для глибокого занурення і розуміння чужої мови через її культуру та нюансові особливості літературного перекладу відповідно до контексту. Формування умінь медіативної діяльності для вирішення типових комунікативних задач при спілкуванні з іноземцями (як, наприклад, купівля чи обмін квитків, замовлення страв, звернення по допомогу за необхідності, орієнтування в чужій країні, вирішення спірних питань тощо) стає необхідним на всіх освітніх ланках, визначаючи тим самим потребу в створенні відповідної системи вправ і завдань у сучасних підручниках іноземних мов задля досягнення цієї мети. Фокус уваги зосереджено на визначенні й науковому обґрунтуванні методичних концептів системи вправ і завдань для навчання медіації учнів 7–9-х класів гімназії на уроках іноземних мов.

Про необхідність пошуку новітніх підходів до навчання іноземних мов у освітніх закладах України та потребу в методичній допомозі з роз'ясненням медіації як сучасної перспективної навчальної стратегії свідчать проведені відділом навчання іноземних мов Інституту педагогіки НАПН України анонімне онлайн-анкетування вчителів іноземних мов закладів загальної середньої освіти (у лютому – березні 2024 р.), а також результати усного опитування вчителів англійської мови під час проведених нами вебінарів і семінарів за темою медіації впродовж 2024–2025 рр. у різних регіонах України. Наводимо тут окремі дані для окреслення перспектив подальших практичних досліджень, які вказують, що очевидними є певні проблеми, з якими стикаються і вчителі іноземних мов, і учні, особливо через вплив воєнного часу, що в умовах змішаного або онлайн-формату навчання вносить свої корективи в навчальний процес і призводить до серйозних освітніх втрат учнів, спричиняючи додаткові методичні виклики і для вчителів.

Ключові слова: *медіація, вчитель-медіатор; міжкультурна комунікація; медіативна діяльність; формування іншомовної соціокультурної компетентності учнів ЗЗСО.*

Постановка проблеми. Реалії сьогодення викликають потребу в перегляді деяких попередніх підходів до навчання іноземних мов в освітніх закладах України з точки зору тактики та стратегії швидшого досягнення більшої результативності у підвищенні рівня сформованості іншомовної компетентності в дітей і дорослих для застосування в реальному житті: у мультилінгвальному та полікультурному світовому середовищі. Саме тому нині дедалі більшої популярності в закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО) України набуває феномен медіації як навчальної стратегії не тільки володіння іноземною мовою, а й глибокого розуміння іншомовної культури (у процесі як вербального, так і невербального спілкування з іноземцями), що здатне максимально полегшити мовну адаптацію, міжкультурну соціалізацію й інтеграцію в іншомовне середовище. Це зумовлює актуальність дослідження окресленої проблеми, що особливо гостро постає для громадян України через воєнний час. Медіація є перспективним стратегічним освітнім напрямом, який потребує всебічного ґрунтовного аналізу і впровадження на різних освітніх рівнях, що зумовлює необхідність розвитку медіативних вмій глибокого розуміння міжкультурних особливостей у різних мовах, тим самим мінімізуючи виклики, що загрожують нашим вимушеним емігрантам у сфері комунікації, навчання, роботи або проживання за кордоном.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зазначена методична проблема є відносно новою: зарубіжні науковці почали її обговорювати у 1980–1990-х роках. Досліджувалося явище медіації та особливості провадження медіативної діяльності (Байрам М.), зокрема її психологічні аспекти (Віаджіо С.), було визначено компоненти змісту медіації (Зарате Ж.), а також роль та функції міжкультурного медіатора (Зарате Ж; Taft, 1981). Серед вітчизняних науковців проблему медіації у процесі навчання іноземних мов досліджували: В. Волік (2016) (письмові форми медіації для підготовки студентів-фахівців: запропоновано систему медіативних стратегій), О. Пасічник (2019; 2023) (медіація як особливий вид комунікативної навчальної діяльності, діяльність медіатора), Л. Швороб (2023) (міжкультурний підхід у навчанні іноземних мов та роль учителя-медіатора). Згідно із Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання (Council of Europe, 2020, с. 35), поняття медіація розглядається як процес проникнення в мову ('*linguaging*') через фасилітацію розуміння та комунікації. Існують різні трактування поняття «медіація», втім, як нами досліджено, основним концептом визначення цієї проблеми є саме процес глибокого занурення в мову і культуру задля розуміння та правильного тлумачення її явних і прихованих смислів на основі вербальної і невербальної взаємодії (інтонування, мова тіла, міміка, жести), а також поведінкових особливостей відповідно до контексту спілкування з урахуванням соціокультурного підґрунтя. Це визначення беремо за основу термінологічного позиціонування феномену «медіація», що може стати сучасною навчальною стратегією на зміну попереднім методам навчання іноземних мов, – із метою досягнення більшої і швидшої результативності в розвитку іншомовної комунікативної компетентності та міжкультурної соціалізації учнів.

Мета статті – на основі аналізу медіації як сучасної навчальної стратегії в Україні та світі для набуття реципієнтами іншомовної соціокультурної компетентності обґрунтувати можливі методичні концепти побудови системи медіативних вправ і завдань на уроках іноземних мов для учнів 7–9-х класів закладів загальної середньої освіти України.

Методи дослідження: аналітичний (збір і аналіз даних за темою), синтетичний (узагальнення отриманих даних), лінгвістичний (термінологічний аналіз, дослідження закладених сенсів при літературному перекладі, вивчення нюансових особливостей міжкультурної

комунікації відповідно до мовленнєвого контексту), системний (формування уявлень про медіацію та медіативну діяльність як методологічну систему навчання іноземних мов і культур), емпіричний (опитування вчителів англійської мови щодо обізнаності з поняттям «медіація» як навчальною стратегією, анонімне анкетування вчителів іноземних мов з метою виявлення можливих прогалин та актуальних потреб вчителів й учнів 7–9-х класів гімназії при вивченні іноземних мов, зокрема англійської).

Результати та обговорення. Іншомовна комунікативна компетентність включає, крім мовної та мовленнєвої, соціокультурну компоненту, яка передбачає ознайомлення «тих, хто навчається, з національно-культурною специфікою мовленнєвої поведінки і здатністю користуватися елементами соціокультурного контексту, релевантними для породження і сприйняття мовлення з точки зору носіїв мови. Ці елементи – звичаї, правила, норми, соціальні умовності, ритуали, соціальні стереотипи, країнознавчі знання та ін.» (Власенко & Божок, 2008). Отже, оволодіння іншомовною соціокультурною компетентністю передбачає засвоєння необхідного за державною програмою мінімуму соціокультурних знань, а також системи навичок і вмінь узгоджувати свою поведінку відповідно до комунікативних завдань, з урахуванням можливих розбіжностей трактування окремих значень у різних культурах. Насамперед це відображається в особливостях перекладу, у вербальному та невербальному спілкуванні, а також у розумінні поведінкових функцій. Невідповідностей між буквальним перекладом і реальним значенням, яке вкладають носії мови, досить багато через нюансові відтінки значень слів в англійській мові залежно від контексту. Тому так важливо перевіряти технічний переклад онлайн-перекладачів, які можуть не завжди доцільно вловлювати контекстне значення, на відміну від реальних фахівців мови – медіаторів (перекладачів, вчителів, філологів), здатних, спираючись на свій соціолінгвістичний досвід, а не тільки на набуту лексико-граматичну базу іноземної мови, зчитувати й адекватно передавати всім учасникам процесу міжкультурної комунікації сутність закладеної в іншомовному повідомленні ідеї, щоб не виникало викривлених трактувань у сприйнятті змісту чи форми. Зокрема, смисли подекуди вступають у суперечність зі словами, що мають виражати зміст ідеї, втім, на жаль, на практиці реального спілкування можуть, навпаки, заплутувати через суб'єктивізм сприйняття, трансляції або ретрансляції повідомлення комунікаторами. Саме тому необхідні медіативні вміння тлумачення соціокультурних контекстуальних нюансів для досягнення найкращих результатів під час міжкультурної взаємодії – і ці навички варто напрацьовувати з українськими учнями на всіх освітніх ланках, застосовуючи принцип медіації у процесі навчання іноземних мов: щоб для учнів не становило проблеми підстрахувати своїх батьків, допомагаючи пересуватися за кордоном, порозумітися з іноземцями під час рутинної комунікації, перекладати основну інформацію під час екскурсій, замовляти транспортні квитки, орієнтуватися в написах метро, на вокзалі чи в аеропорту, бронювати готель, обирати потрібні страви в меню ресторанів та кав'ярень, купляти сувеніри в магазинах, вирішувати спірні питання тощо – все те, що входить до тематики державних програм іноземних мов відповідно до вікових можливостей учнів (Відділ навчання іноземних мов Інституту педагогіки НАПН України, 2024).

У різних націй є свої правила поведінки, формальні й неформальні, так само як і перелік тем, дозволених чи заборонених за етикетом. Тож перш ніж спілкуватися з іноземцем, варто дізнатися особливості традицій і менталітету іншої країни, аби випадково нікого не образити через незнання певних культурних особливостей – чи то словом, чи то жестом або некоректною поведінкою.

Однак чи достатньо висвітлюються соціокультурні особливості у шкільних підручниках, які ознайомлюють з іноземною культурою через мову? Чи готують ці засоби до справжніх, не відірваних від життя, реалій іншої країни, аби наші співвітчизники свідомо розуміли всі можливі виклики й ризики, пов'язані з перебуванням за кордоном? Проаналізуємо зміст окремих підручників на предмет медіативних видів діяльності в наступних дослідженнях. А чи

володіють вітчизняні вчителі іноземних мов лінгвокраїнознавчим матеріалом настільки, аби навчити цього інших? Чи знають метод медіації, користуються ним у своїй навчальній практиці? Нами було проведено певне дослідження з цього приводу.

Так, згідно з отриманими відділом навчання іноземних мов Інституту педагогіки НАПН України даними під час анонімного онлайн-анкетування, в якому взяли участь 535 вчителів 33СО різних регіонів України у лютому – березні 2024 р. (Відділ навчання іноземних мов Інституту педагогіки НАПН України, 2024):

- більшість (майже 85%) опитаних вчителів навчають англійської мови;
- 61,8% вчителів оцінюють готовність учнів 7–9-х класів гімназій до участі в міжкультурному діалозі в реальних умовах як недостатню, що є особливо критичним у розрізі соціальних потреб майбутніх випускників, які раніше чи пізніше стикнуться з реаліями багатомовного і полікультурного світового середовища;
- 63,1% вчителів вважають, що не все у підручниках 7–9-х класів відповідає інтересам і рівню знань учнів, тому 56,3% респондентів доводиться самостійно добирати деякі матеріали, вправи чи завдання (40,3% – деколи), торуючи шлях через власні «проби й помилки»;
- 46,2% опитаних вчителів відповіли, що їм знайомий термін «медіація» як вид іншомовної комунікативної діяльності та технологія його формування, втім 41,7% визнали, що їм потрібно мати більше інформації.

Отже, очевидними є певні проблеми, з якими стикаються і вчителі іноземних мов, і учні, особливо через вплив воєнного часу, що в умовах змішаного або онлайн-формату навчання вносить свої корективи в навчальний процес і призводить до серйозних освітніх втрат учнів, спричиняючи додаткові методичні виклики й для вчителів.

Всі зазначені питання потребують подальшої всебічної та ґрунтовної науково-методологічної роботи: стосовно як учнів, вчителів, так і практичних досліджень сучасних підручників іноземних мов, у т. ч. на предмет наявності системи медіативних вправ. Під терміном медіативні вправи маємо на увазі завдання лінгвокраїнознавчого характеру, які мають бути відображені у підручнику в достатній кількості для тренування потрібних мовних та інтерпретаційних навичок, зі змістовим наповненням соціокультурного спрямування відповідно до державної навчальної програми з іноземних мов, з урахуванням вікових, індивідуальних особливостей та інтересів учнів, з диференціацією завдань за різними рівнями знань і навчальних можливостей.

Медіативні вправи повинні мати чітку й зрозумілу учням і вчителям логіку, а також певну структуру та систему, які б допомагали реалізовувати на практиці навчальну мету розвитку необхідних для опанування іноземної мови мовленнєвих умінь, як рецептивних (читання, аудіювання), так і продуктивних (говоріння, письмо), беручи за основу вивчення не тільки іноземної мови, а й культури. Наприклад, у підручниках англійської мови для учнів 7–9-х класів гімназії обов'язково мають міститися рубрики про традиції англomовних країн, сучасні особливості у житті й побуті, формальні та неформальні правила спілкування, фразові дієслова, прислів'я, приказки, усталені словосполучення, сучасна лексика (включно з молодіжним сленгом та популярними усними і письмовими скороченнями), різниця між American і British English. Варто добирати відповідні інтерактивні методи і форми роботи, які могли б максимально полегшити учням формування іншомовної соціокультурної компетентності у процесі виконання різних контекстуальних завдань із розумінням міжкультурних нюансів та варіантів адекватного реагування відповідно до контексту і поставлених цілей, особливу увагу приділяючи літературному перекладу й інсценуванню real-life діалогів для розв'язання типових комунікативних задач у межах програм. Такий аналіз сучасних підручників іноземних мов під

кутом зору закладених у них можливостей для реалізації принципу медіації як новітньої навчальної стратегії успішного формування іншомовної соціокультурної компетентності учнів ЗЗСО або розроблення власних пропозицій системи медіативних вправ плануємо у подальших дослідженнях відділу.

Доцільним вважаємо додати до розроблення системи медіативних вправ і завдань підручників іноземних мов різноманітні стратегії реагування учнів на комунікативні ситуації, коли раптом може підвестися сформована лексико-граматична база в найбільш невідповідний момент. Щоб не губитися при спілкуванні з іноземцем, якщо забулося певне потрібне слово, корисно заздалегідь провести тренінг з учнями, що можна робити в таких ситуаціях: наприклад, замінити забуте слово синонімом або описати простими фразами, використовуючи з граматики ті часи і звороти, в яких певні. Взагалі потрібно навчати учнів іноземної мови з позиції виховання толерантного ставлення не тільки до думок інших, а й до власних та чужих помилок як необхідних складових у процесі опанування іншої мови та невід'ємного компонента реального іншомовного спілкування.

Формувати інструментарій для варіювання навчальних стратегій теж слід, використовуючи на уроках поради оновлених Загальноєвропейських мовних рекомендацій: «Продуктивні стратегії охоплюють мобілізаційні ресурси, що балансують між різними компетенціями – із застосуванням сильних і нівелюванням слабких якостей, для того щоб розкрити потенціал, адекватний природі завдання. Внутрішні ресурси буде активізовано, можливо, за рахунок свідомої підготовки (Rehearsing) або ефективності різних стилів, планів висловлювання чи формулювань (Considering audience), певно, за рахунок перебудови мовлення або отримання допомоги в разі дефіциту засобів (Locating resources). Якщо адекватні ресурси не були мобілізовані або локалізовані, користувач мовою може звернутись до більш скромного варіанту завдання і, наприклад, замість листа написати просто листівку. Водночас, отримавши та використавши потрібну допомогу, він/вона може обрати протилежний шлях – ускладнення завдання (Task adjustment). Так само, без достатніх ресурсів учень/ користувач може піти на компроміс у тому, що він/вона хотіли б справді виразити залежно від наявних лінгвістичних засобів; і, навпаки, додаткова лінгвістична підтримка, одержана, можливо, у процесі подальшого доопрацювання мовлення, може дозволити йому/їй бути сміливішими під час формулювання та вираження своїх думок (Message adjustment). Шляхи спрощення намірів відповідно до рівня ресурсів із метою досягнення успіху в більш обмеженій сфері описані в «Avoidances strategies» (Стратегіях ухиляння/спрощення); просування по шкалі догори та пошук шляхів, як упоратись із завданням, описані в «Achievement strategies» (Стратегіях досягнень). Застосовуючи стратегії досягнень, користувач мовою доцільно використовує ті ресурси, які він/вона має: приблизність та узагальнення шляхом спрощення, перефразування або опису того, що він/вона хоче сказати, навіть «обіноземлюючи» (foreignising L1) вирази першої мови («Compensating»), використовує найдоступніші готові мовленнєві засоби, в яких він/вона впевнений/а – «острівки впевненості» – для створення місточків подолання того, що є для користувача новою ситуацією чи поняттям у контексті бажаного змісту («Building a previous knowledge»), або користуючись тим, що він/вона може згадати лише наполовину, здійснює спробу застосувати це («Trying out»), незалежно від того, чи усвідомлює користувач мовою компенсаторний процес, чи ні, ковзаючи по тонкому льоду або використовуючи мову методом спроб. Зворотний зв'язок у вигляді виразу обличчя, жестів, відповідних рухів у розмові дає йому/їй можливість контролювати ефективність спілкування («Monitoring success»). До того ж, особливо в неінтерактивних видах діяльності (наприклад, презентація, написання доповіді), користувач мовою може свідомо контролювати як у лінгвістичному, так і в комунікативному плані випадки промахів та «улюблених» помилок і виправляти їх («Self-correction»)) (Council of Europe, 2020).

Отже, як стає зрозумілим за результатами проведеного нами аналізу, пошук нових шляхів розв'язання завдання підвищення та пришвидшення результативності учнів в опануванні іноземних мов є перспективним і затребуваним – саме тому термін «медіація» починає набувати дедалі більшої популярності в Україні як новий вектор розвитку освітньої іншомовної сфери й сучасна навчальна стратегія. Під медіацією як стратегією розуміємо спосіб досягнення мети формування іншомовної соціокультурної компетентності учнів ЗЗСО на уроках іноземної мови протягом усього періоду шкільного навчання, який полягає в лінгвокраїнознавчому підході до освітнього процесу з навчанням учнів глибокого усвідомленого проникнення в різні пласти іноземної мови та культури (як поверхневі, так і глибинні) для адекватного розуміння, трансляції і ретрансляції контекстуальних нюансів вербального чи невербального спілкування всім учасникам процесу міжкультурної комунікації. «У спілкуванні один-на-один користувач і співрозмовник/-ки мають один і той самий зовнішній контекст (за винятком, звичайно, присутності якогось іншого), проте з причин, наведених вище, їхнє сприйняття та інтерпретація контексту будуть різними. Результат – а часто й уся функція або її частина – комунікативного акту досягається чи реалізується завдяки розумінню ситуації співрозмовниками в інтересах ефективного спілкування, так само як і реалізація цілей учасників. Так буває, коли відбувається обмін фактичною інформацією. Подолати розбіжності в цінностях та ідеалах, правилах ввічливості, соціальних сподіваннях тощо, у контексті яких сторони здійснюють інтеракцію складніше, якщо в них не сформована відповідна міжкультурна свідомість» (Council of Europe, 2020, с. 91). Тож медіація – це і про двосторонність процесу, оскільки всі сторони міжкультурної комунікації навчаються одне в одного під час взаємообміну на вербальному й невербальному рівнях. Важливо пам'ятати, що ми формуємо імідж не тільки свій, а часто і власної країни в цілому в очах співрозмовника-іноземця, так само як і можемо підсвідомо створювати певні стереотипи щодо країни/національності, з представником якої спілкуємося. Тому мова – це набагато більше, ніж граматики і лексика, це і культура зі своїми особливостями світосприйняття як окремого індивіда, так і традиціями цілої нації. Хоча процес медіації не обов'язково завжди є інтерактивним – може відбуватися й одностороння медіація, наприклад, при літературному перекладі без співрозмовника: «Цей процес, «mediation» (посередництво), може бути інтерактивним або ні» (Council of Europe, 2020, с. 99).

Функціональна роль вчителя в процесі навчання учнів умінь медіації є домінантною, тож відповідно до стратегічних тенденцій у сфері освіти України поступово має трансформуватися від фасилітатора, тобто наставника, який полегшує учням навчальний процес, допомагаючи опановувати формальний аспект іншомовного спілкування, – до медіатора, а саме: соціокультурного перекладача, посередника-розтлумовувача, здатного пояснити й неформальні, приховані подекуди за словами чи поведінкою, змістові нюанси в інтерпретації носіїв мови. Сучасний вчитель іноземної мови може поєднувати в собі обидві ці функції, спрямовуючи фокус на розвиток в учнів стратегічних умінь медіативної діяльності – «застосовувати компоненти соціолінгвістичної компетентності для досягнення взаєморозуміння під час усного та письмового спілкування» (Волік, 2016, с. 2–3). Такий підхід зумовлює певні методологічні виклики, оскільки вчителів потрібно продумати, як ефективно використовувати наявні ресурси для досягнення навчальної мети медіації, – це викликає необхідність перегляду наявних форм, методів роботи та добору відповідних за змістовим спрямуванням навчально-методичних матеріалів, що, у свою чергу, спонукає науковців допомагати у пошуку можливих шляхів досягнення спільних цілей. Всі ми зацікавлені у підвищенні показників рівня володіння іноземними мовами наших учнів, а отже, плануємо досліджувати теоретичні й практичні аспекти втілення напряду медіації у сфері освіти України та світовий досвід, що, зокрема, може втілюватися в аналізі системи медіативних вправ підручників або розробленні власних пропозицій для практичної реалізації медіативної діяльності у школах.

Отже, як результат нашого дослідження можна констатувати, що медіатором може бути або сама людина, якщо достатньо володіє як мовними, мовленнєвими, так і соціокультурними вміннями вербального і невербального спілкування з представниками іншої мови та культури, або спеціально запрошений посередник для роз'яснювальної участі в іншомовній комунікації. Втім, починати доцільно завжди із себе, тому так важливо спочатку розвинути в собі функції самомедіатора, щоб знаходити порозуміння з представниками інших культур, не покладаючись на посередників, і навчити медіації (як глибокому розумінню іноземної мови і культури, так і володінню вмінням використовувати ці знання у практичній діяльності) своїх учнів, щоб вони також могли за потреби бути медіаторами й досягали максимальних результатів у спілкуванні з іноземцями відповідно до наявного комунікативного середовища. Учні-медіатори, як зазначалося вище, могли б допомагати батькам за кордоном, тобто виконувати найрізноманітніші завдання *real-life communication*, відображені в навчальних державних програмах з іноземних мов (Відділ навчання іноземних мов Інституту педагогіки НАПН України, 2024), аби допомогти наблизити теорію до практики реального іншомовного спілкування, з якою кожен може зіткнутися раніше або пізніше, – і школа має підготувати до цього. Медіація може виявитися найкращою стратегією задля досягнення цієї мети у сфері іншомовної освіти.

Висновки та перспективи подальших розвідок. У статті проаналізовано дидактико-методичні засади сутності медіації як феномену, який видається нам перспективною сучасною навчальною стратегією – методологічним лінгвокраїнознавчим підходом до навчання іноземних мов, що може сприяти потрібній результативності у формуванні в учнів ЗЗСО іншомовної соціокультурної компетентності. Адже медіація фокусується саме на завданні міжкультурної комунікації, яка є критично важливою за умов полілогу різних країн і культур, особливо тепер, коли пришвидшується міжкультурна взаємодія і стає вимушеною для набагато більшої кількості наших громадян, ніж у мирні часи.

Так, сучасні підходи до формування та розвитку іншомовної комунікативної компетентності в учнів ЗЗСО відповідно до ідей, висловлених нами, повинні зумовити перегляд навчальних технологій, вимагаючи нових рішень і освітніх експериментів у методиці навчання іноземних мов з акцентом на соціокультурному аспекті вивчення чужої мови та культури. І феномен медіації гідний, на нашу думку, більшої уваги, ніж йому раніше приділялося у вітчизняній педагогіці, оскільки може виявитися багатообіцяючим стратегічним напрямом у сфері іншомовної освіти України. Це визначає перспективи подальших практичних досліджень зазначених проблем. Існує потреба проаналізувати зміст сучасних підручників на предмет виявлення або побудови системи медіативних вправ і завдань, яку ми почали окреслювати в цій роботі, що й стане предметом наших подальших досліджень.

Використані джерела

- Власенко, Л. В., & Божок, Н. О. (2008). Соціокультурна компетенція при вивченні іноземної мови. <https://www.pdau.edu.ua/nr/pdf4/6.pdf>
- Волік, В. В. (2016). Медіація та її місце у процесі навчання іноземної мови. *Парадигма пізнання: Гуманітарні питання*, 7 (18).
- Відділ навчання іноземних мов Інституту педагогіки НАПН України. (2024). Онлайн-анкетування 535 вчителів ЗЗСО різних регіонів України (лютий-березень, 2024 р.). <https://mail.google.com/mail/u/0/?tab=rm&ogbl#search/igorgoroshkin%40gmail.com?projector=1>
- Пасічник, О. (2019). Міжкультурна медіація – переосмислення місця і ролі рідної мови у навчанні іноземних мов. *Проблеми сучасного підручника*, 22, 213–223. <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2019-22-213-223>

- Редько, В. Г., & Пасічник, О. С. (2023) Медіація як вид навчальної діяльності у процесі формування в учнів досвіду іншомовної комунікативної взаємодії. У Навчання іноземних мов у гімназії: Збірник методичних матеріалів для вчителів іноземних мов, с. 48–54. Тернопіль: Лібра Терра.
- Редько, В. Г., Шаленко, О. П., Сотникова, С. І., Коваленко, О. Я., Коропецька, І. Б., Якоб, О. М. та ін. (2021). Модельна навчальна програма «Іноземна мова 5–9 класи» для закладів загальної середньої освіти. Київ: Міністерство освіти і науки України.
- Спілкування як особливий вид діяльності. Невербальне спілкування (2011). <https://osvita.ua/vnz/reports/management/14868/>
- Швороб, Л. П. (2023). Міжкультурний підхід у навчанні іноземних мов та формування культурних медіаторів. Острого: Національний університет «Острозька академія».
- Яшник, М. (2023). Рівень володіння англійською та іншими іноземними мовами в Україні: результати кількісного соціологічного дослідження, проведеного у грудні 2022 – січні 2023. <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1210&page=1>
- Cook, G. (2010) *Translation in Language Teaching: an Argument for Reassessment*. Oxford: Oxford University Press.
- Council of Europe (2020). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment – Companion volume*. Strasbourg: Council of Europe Publishing. http://www.khotiv-nvk.edukit.kiev.ua/Files/downloads/zagalnoyevrop_rekom.pdf
- Gomes Ferreira, S. M. (1999) Following the Paths of Translation in Language Teaching: From Disregard in the Past Decades to Revival Towards the 21st Century. *Cadernos de Tradução*, 1 (4), 355–371.
- Taft, R. (1981). *The Role and Personality of the Mediator*. In Bochner, S. (Ed.) *The Mediating Person: Bridges Between Cultures*, pp. 53–88. Cambridge, MA: Schenkman.

References

- Cook, G. (2010). *Translation in Language Teaching: an Argument for Reassessment*. Oxford: Oxford University Press (in English).
- Council of Europe (2020). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment – Companion volume*. Strasbourg: Council of Europe Publishing. 278 http://www.khotiv-nvk.edukit.kiev.ua/Files/downloads/zagalnoyevrop_rekom.pdf (in English).
- Gomes Ferreira, S. M. (1999) Following the Paths of Translation in Language Teaching: From Disregard in the Past Decades to Revival Towards the 21st Century. *Cadernos de Tradução*, 1 (4), 355–371 (in English).
- Onlain-anketuvannya 535 vchyteliv ZZSO riznykh rehioniv Ukrainy, provedene viddilom navchannia inozemnykh mov Instytutu pedahohiky NAPN Ukrainy (liutyi-berezen, 2024 r.). <https://mail.google.com/mail/u/0/?tab=rm&ogbl#search/igorgoroshkin%40gmail.com?projector=1> (in Ukrainian).
- Pasichnyk, O. (2019). Mizhkulturna mediatsiia – pereosmyslennia mistsia i roli ridnoi movy u navchanni inozemnykh mov. *Problemy suchasnoho pidruchnyka*, 22, 213–223. <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2019-22-213-223> (in Ukrainian).
- Redko, V. H., Shalenko, O. P., Sotnykova, S. I., Kovalenko, O. Ya., Koropetska, I. B., Yakob, O. M. et al. (2021). *Modelna navchalna prohrama «Inozemna mova 5–9 klasy» dlia zakladiv zahalnoi serednoi osvity*. Kyiv: Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy (in Ukrainian).
- Redko, V. H., & Pasichnyk, O. S. (2023) Mediatsiia yak vyd navchalnoi diialnosti u protsesi formuvannia v uchniv dosvidu inshomovnoi komunikatyvnoi vzaiemodii. In *Navchannia inozemnykh mov u himnazii: Zbirnyk metodychnykh materialiv dlia vchyteliv inozemnykh mov*, pp. 48–54. Ternopil: Libra Terra (in Ukrainian).
- Spilkuvannia yak osoblyvyi vyd diialnosti. Neverbalne spilkuvannia (2011). <https://osvita.ua/vnz/reports/management/14868/> (in Ukrainian).
- Shvorob, L. P. (2023). *Mizhkulturnyi pidkhid u navchanni inozemnykh mov ta formuvannia kulturnykh mediatoriv*. Ostroh: Natsionalnyi universytet «Ostrozka akademiia» (in Ukrainian).
- Taft, R. (1981). *The Role and Personality of the Mediator*. In Bochner, S. (Ed.) *The Mediating Person: Bridges Between Cultures*, pp. 53–88. Cambridge, MA: Schenkman (in English).
- Vlasenko, L. V., & Bozhok, N. O. (2008). *Sotsiokulturna kompetentsiia pry vyvchenni inozemnoi movy*. <https://www.pdau.edu.ua/np/pdf4/6.pdf> (in Ukrainian)

Volik, V. V. (2016). Mediatsiia ta yii mistse u protsesi navchannia inozemnoi movy. *Paradyhma piznannia: Humanitarni pytannia*, 7 (18) (in Ukrainian).

Yashnyk, M. (2023). *Riven volodinnia anhliskoii ta inshymy inozemnymy movamy v Ukraini: rezultaty kilkinsnoho sotsiologichnoho doslidzhennia, provedenoho u hrudni 2022 – sichni 2023*. <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1210&page=1> (in Ukrainian).

Svitlana Pechenizka, Ph.D. in Philological Sciences, Associate Professor, Leading researcher of the Department of teaching foreign languages, Institute of Pedagogy of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

Research interests: pedagogy, psychology, textbook creation, linguocoaching: using modern methods of teaching English, mediation as a strategy for learning foreign languages and cultures.

Abstract. The dialogue of cultures and civilizations needs intercultural communication and integration, which is especially intensified in wartime due to forced emigration, accelerating the processes of adaptation of our citizens to foreign language environment. The article identifies possible options for interpreting the phenomenon of mediation as a new educational strategy for Ukraine aimed at the formation of foreign language socio-cultural competence, which is gaining popularity, since the principle of mediation plays a key role for deep immersion and understanding of a foreign language through its culture and the nuanced peculiarities of literary translation in accordance with the context. The formation of skills by means of mediation activity to solve typical communication tasks while interaction with foreigners (such as buying or exchanging tickets, ordering meals, asking for help if necessary, finding your way around a foreign country, resolving disputes, etc.) becomes necessary at all educational levels, thereby determining the need to create an appropriate system of exercises and tasks in modern foreign language textbooks to achieve this goal. The focus of this work is on the definition and scientific substantiation of methodological concepts of a system of exercises and tasks for teaching mediative skills to students of grades 7–9 of Ukrainian gymnasiums during foreign language lessons.

The need to find new approaches to teaching foreign languages in educational institutions of Ukraine and that's why the need for methodological assistance in explaining mediation as a modern promising educational strategy is evidenced by the anonymous online survey of foreign language teachers of secondary education institutions conducted by the Department of Foreign Language Teaching of the Institute of Pedagogy of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine (in February – March 2024), as well as the results of an oral survey of English teachers during webinars and seminars on the topic of mediation conducted by us during 2024–2025 in various regions of Ukraine. We present here some data to outline the prospects for further practical research, indicating that certain problems are obvious for both foreign language teachers and students, especially due to the influence of wartime, which in the conditions of a blended or online format of education makes its own adjustments to the educational process and leads to serious educational losses for students, which causes additional methodological challenges for teachers.

Keywords: mediation; teacher-mediator; intercultural communication; mediative activities; forming foreign language socio-cultural competence of students in general secondary schools.